

TWEESTROMENLAND

leve(n)de deltastad!

Haven als habitat

Door de ooghalen naar de hoogtekaart van Nederland kijkend komen de inherent veiligste plekken van ons verdrinkende laagland bovendien: de duinen, het Land van Saeftinge en de opgehoogde havens, waarvan die van Rotterdam verreweg de grootste is. Dit 30 kilometer lange haven- en industriecomplex is gelijk een mega-terp, waarop wij laaglanders nog lang zouden kunnen blijven wonen. Maar het huidige, fossiele havenlandschap is niet bepaald een uitnodigend habitat.

Dit landschap is het product van een serie ingrepen in het watersysteem die tot grote bloei van de fossiele havens hebben geleid, maar ook tot grotere kwetsbaarheid van de regio Rotterdam voor hoogwater en zoutindringing. De aanleg van de Nieuwe Waterweg anderhalve eeuw geleden, met de daarna stelselmatige verdiepingen daarvan, vormde de basis voor de ontwikkeling van de fossiele havens. Op gelijksoortige wijze zal een nieuwe ingreep in het watersysteem leiden tot een landschap waarin herstel van deltanatuur sturend en de post-fossiele haven te gast is. En waar dankbaar gebruik zal worden gemaakt van de 20e-eeuwse mega-terp.

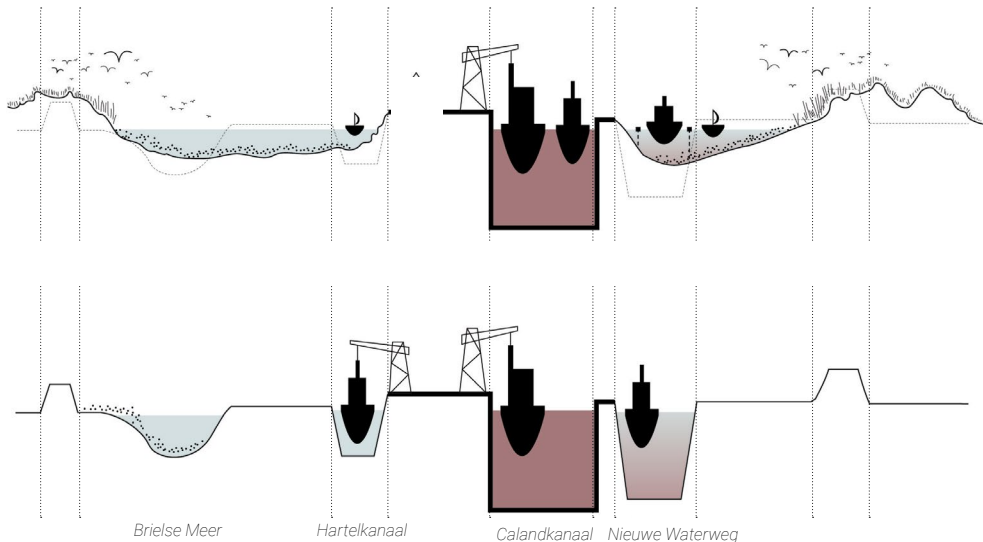
Deze transformatie tot estuarium zal gelijke tred houden met een transitie van de haven, waar erts, kolen en olie de komende decennia plaatsmaken voor wind, waterstof en maakindustrie. Elementen die na een periode van co-exis-

tentie uiteindelijk minder ruimte zullen vragen en ook veel beter inpasbaar zijn in een postmoderne deltastad waarin ook wonen, werken en recreatie worden verweven. Deze herschikking van functies vraagt om een nieuw ordenend principe. Het beeld van Rotterdam als stoere havenstad vereist aanvulling: juist in een deltastad zijn bodem en water identiteitsbepalende sturende elementen. Getij en sedimentatie zijn in dit oorspronkelijk als tweestromenland bekendstaande gebied cruciaal om een deltastad te laten meegroeien met de stijgende zeespiegel. Zij worden in dit voorstel dus met open armen ontvangen.

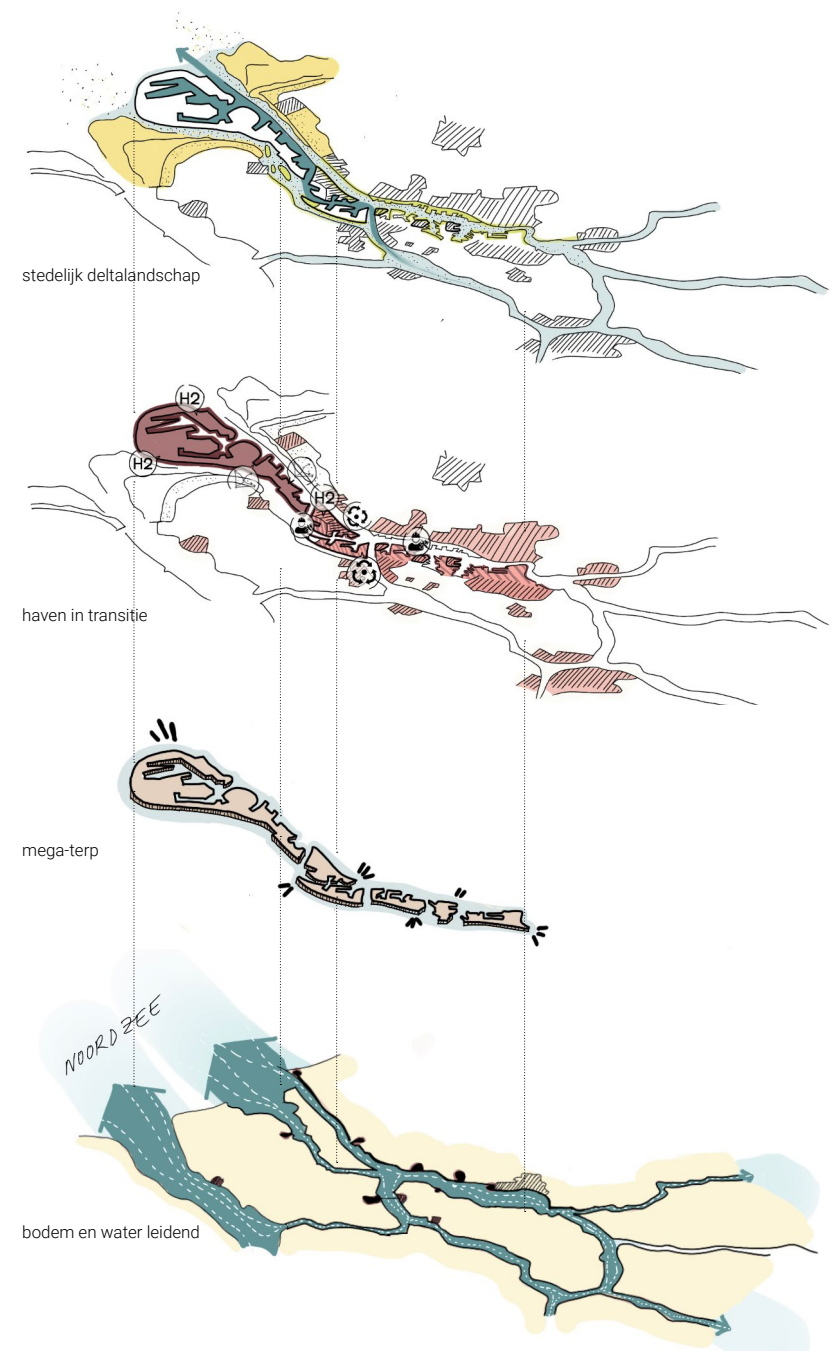
Sleutel tot de deltastad

Door het inmiddels een halve eeuw parallel aan de Nieuwe Waterweg gelegen Calandkanaal via de op korte termijn te vervangen Rozenburgse sluis direct te verbinden met de Botlek wordt de nautische toegankelijkheid van de haven gebundeld tot één hoofdvaarverbinding.

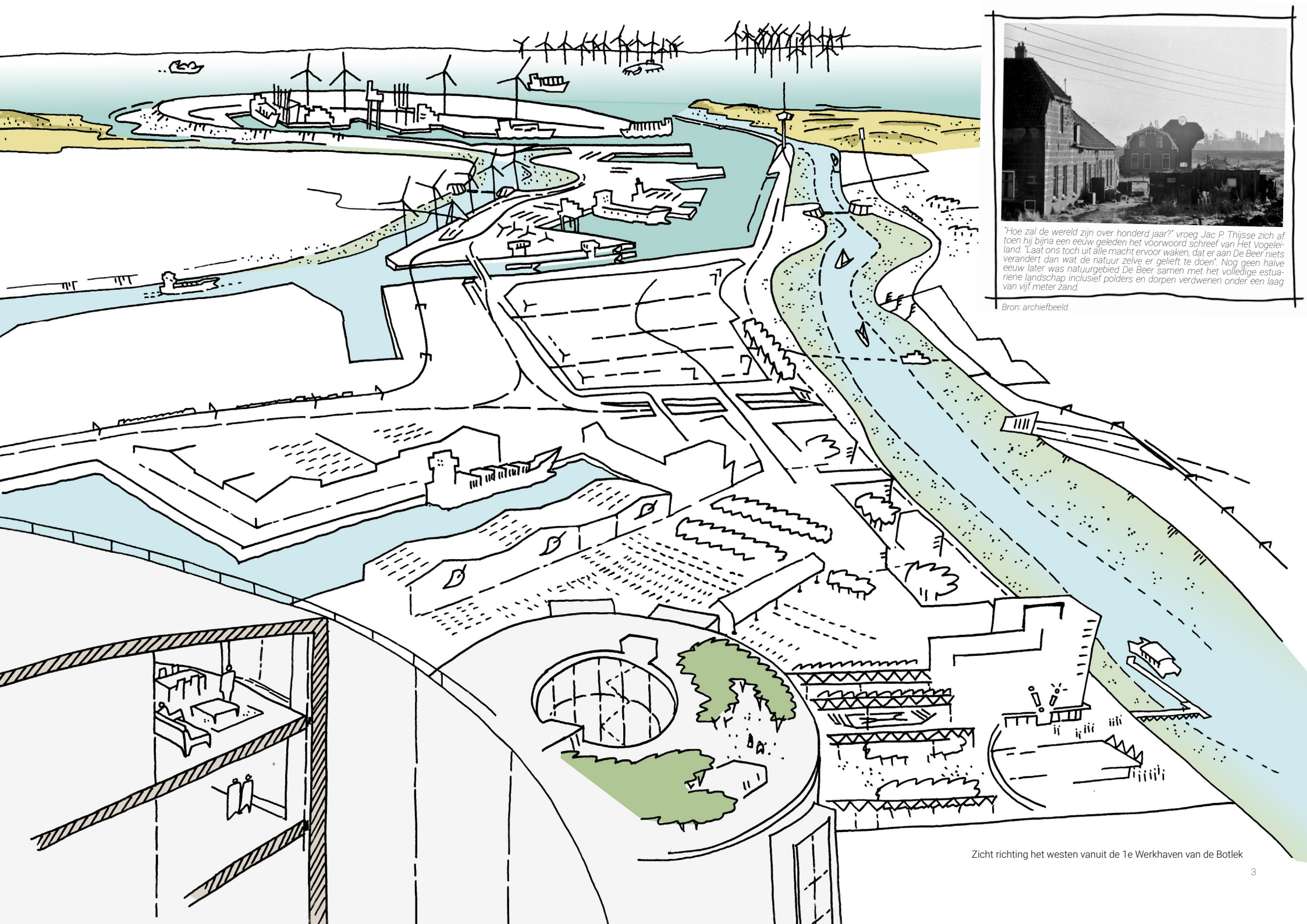
Hiermee worden de Nieuwe Waterweg en het Hartelkanaal vrijgespeeld om zich weer te kunnen ontwikkelen tot een dynamisch tweestromenland. Door daarnaast het rivierwater weer grotendeels via het Haringvliet naar zee af te voeren, zullen deze twee stromen verondiepen en zich verder ontwikkelen tot de kern van een estuariumlandschap, dat hoogwater en de zoutwatertong vanaf zee zal terugdringen en tot nieuwe deltanatuur zal leiden.

Huidig (onder) en mogelijk toekomstig (boven) profiel van Brielse Meer, Hartelkanaal, Calandkanaal en Nieuwe Waterweg

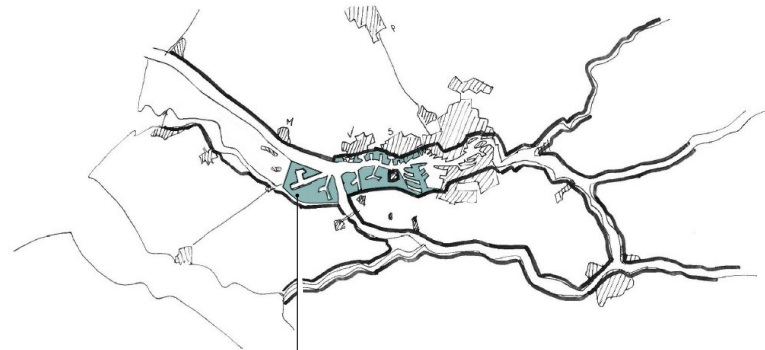
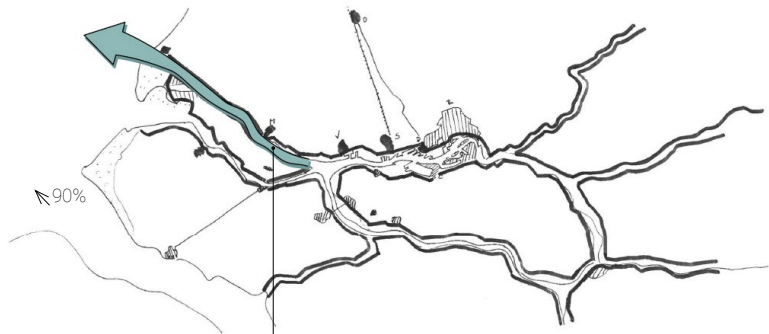
*Afbeelding omslag: Waar wij willen wonen in het Tweestromenland - varend over het Scheur richting het westen.

"Hoe zal de wereld zijn over honderd jaar?" vroeg Jac P. Thijsse zich af toen hij bijna een eeuw geleden het voorwoord schreef van Het Vogel-land. "Laat ons toch uit alle macht ervoor waken, dat er aan De Beer niets verandert dan wat de natuur zelve er geliefte te doen". Nog geen halve eeuw later was natuurgebied De Beer samen met het volledige estuairene landschap inclusief polders en dorpen verdwenen onder een laag van vijf meter zand.

Bron: archiefbeeld

Zicht richting het westen vanuit de 1e Werkhaven van de Botlek

OPENING
NIEUWE WATERWEG

OPENING
SHFI I PERNIS

BOTLEK (+KADES)

EUROPOORT (+KADES)

ROZENBURGSESLUIS

1E MAASVLAKTE

MAASI ANTKERING

2E MAASVLAKTE

ONTWIKKELING HAVEN

ONTWIKKELING WOONKERNEN

NATUURONTWIKKELING

BODEMPEIL NIEUWE WATERWEG

ontwikkelen
petrochemische
industrie

ontwikkeling Heijplaat en Pernis

ontwikkeling
Rozenburg

de Beer verdwijnt

bevolkingsgroei

olie consumptie

co2 uitstoot

zeespiegelstijging

uifaseren pe

afsplitsing
ma

pilot w
Pernis en

o
nic

sedimentatie en suppletie
Nieuwe Waterweg

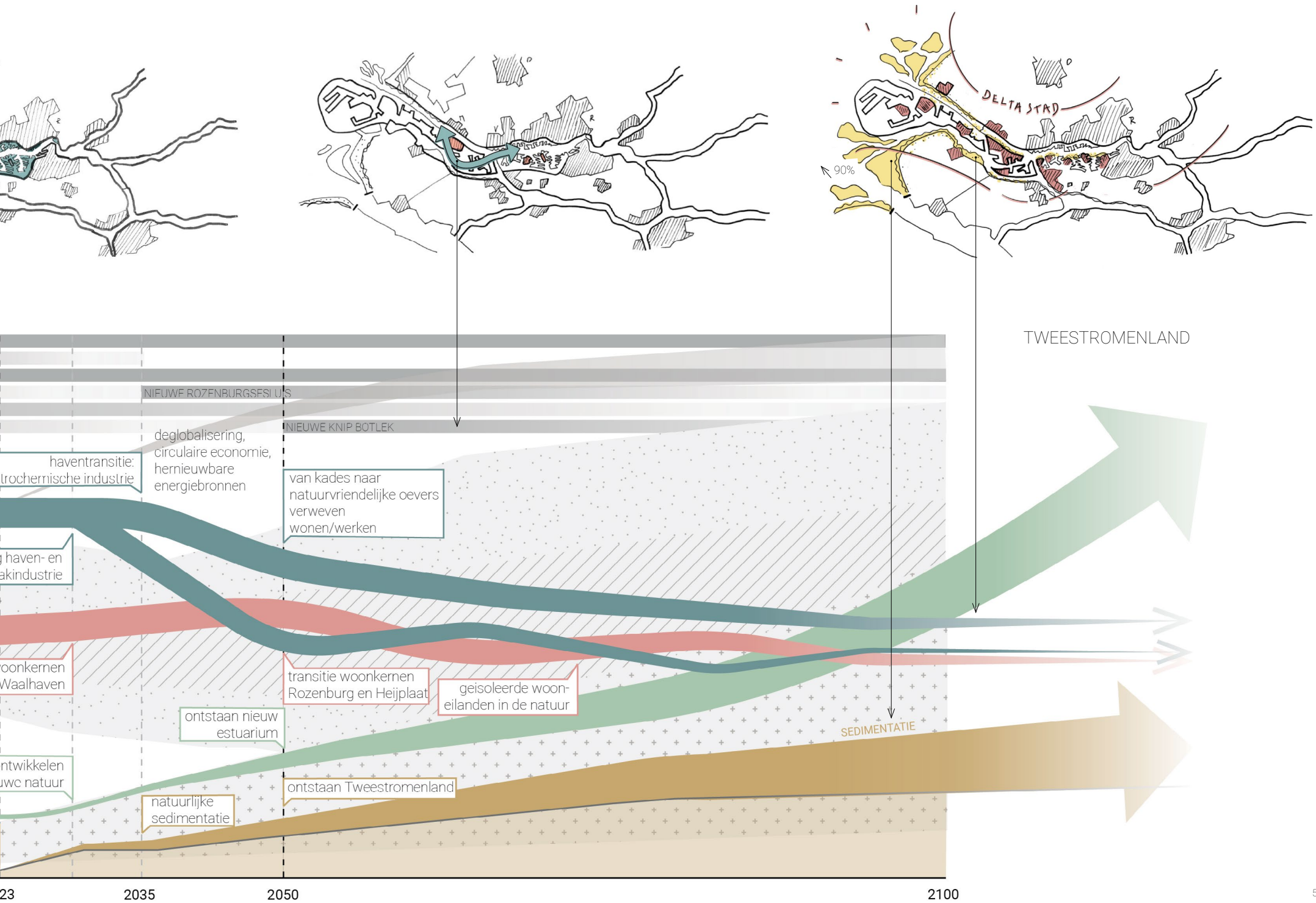
Tijdlijn van 20e- en 21e-eeuwse transitie als ontwerpgereedschap voor lange termijn planning, waarbij trends en afschrijvingstermijnen leidend zijn voor systematische interventies.

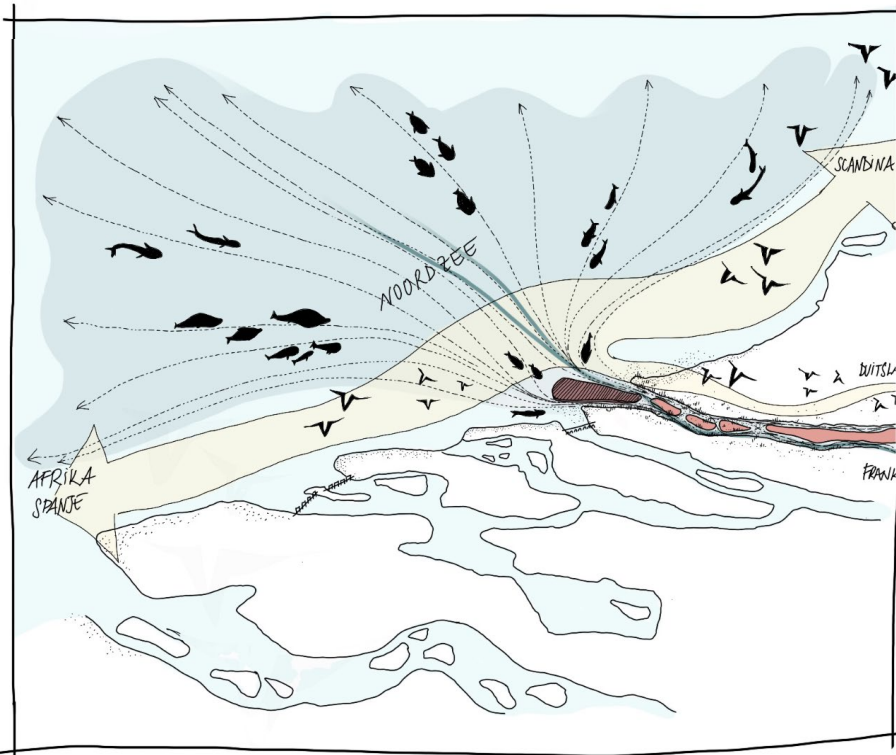
1872

1936

1954

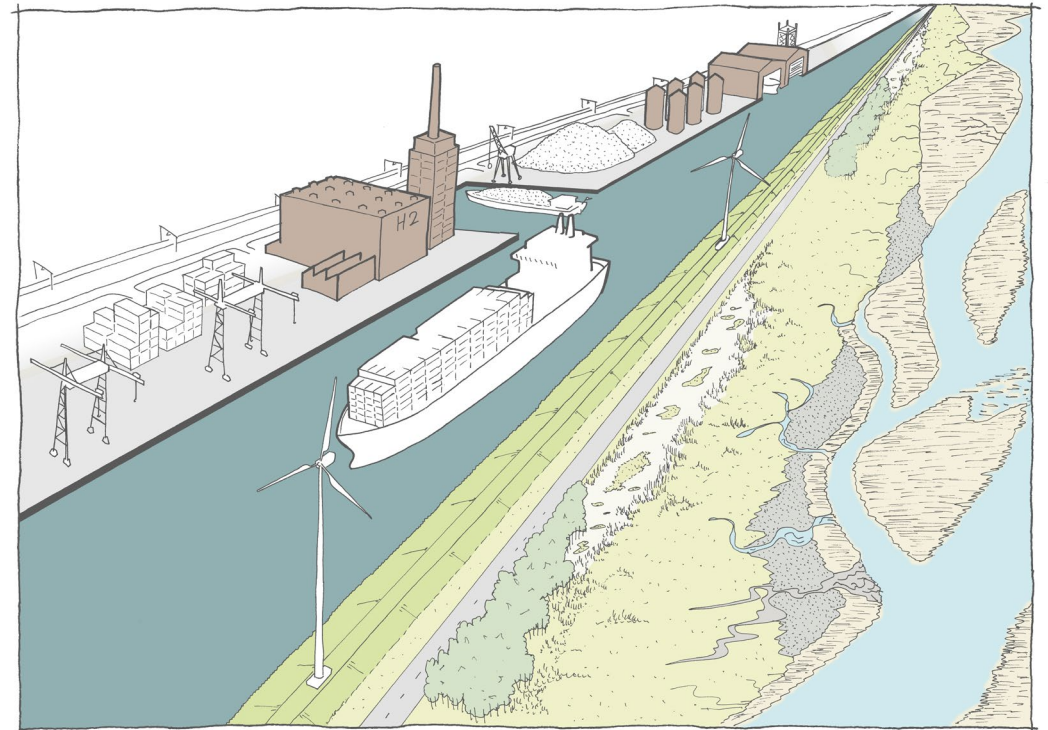
20

Ecologisch kruispunt

Dit biedt ook een perspectief voor het ontwikkelen van robuuste intergetijdengebieden. Dit is van groot belang voor het voortbestaan van een wereldpopulatie aan trekvogels en -vissen. Dit kruispunt van kust en rivieren vormt een cruciale schakel in zowel de Oost-Atlantische vogelmigratieroute als de verbinding tussen leefgebied en paaigronden van onder andere paling, zalm en steur.

Postfossiele haven

Terwijl de mega-terp opnieuw zal worden ingepast in het nieuwe estuariene landschap, blijft zij ruimte bieden aan de haven economie, die de komende decennia sterk van karakter zal veranderen. Voor de intensieve haven- en industriële activiteiten is vooral plaats in het door het Calandkanaal ontsloten Europoort gebied en op de als een bastion in de zandige kust liggende Maasvlakte. Zo kan deze zich doorontwikkelen tot een springplank naar de duurzame ontwikkeling van de Noordzee.

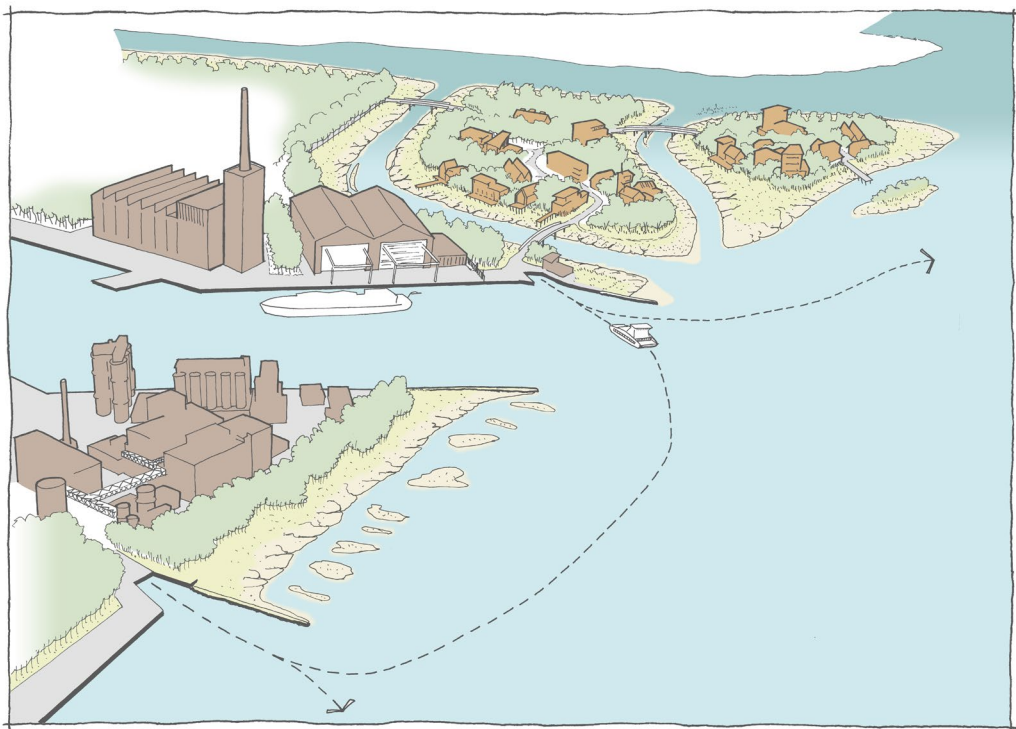
In het tweestromenland komen de huidige sublieme en eclectische kwaliteiten van het havenlandschap nog beter tot hun recht.

Bron: Wegenwiki.nl

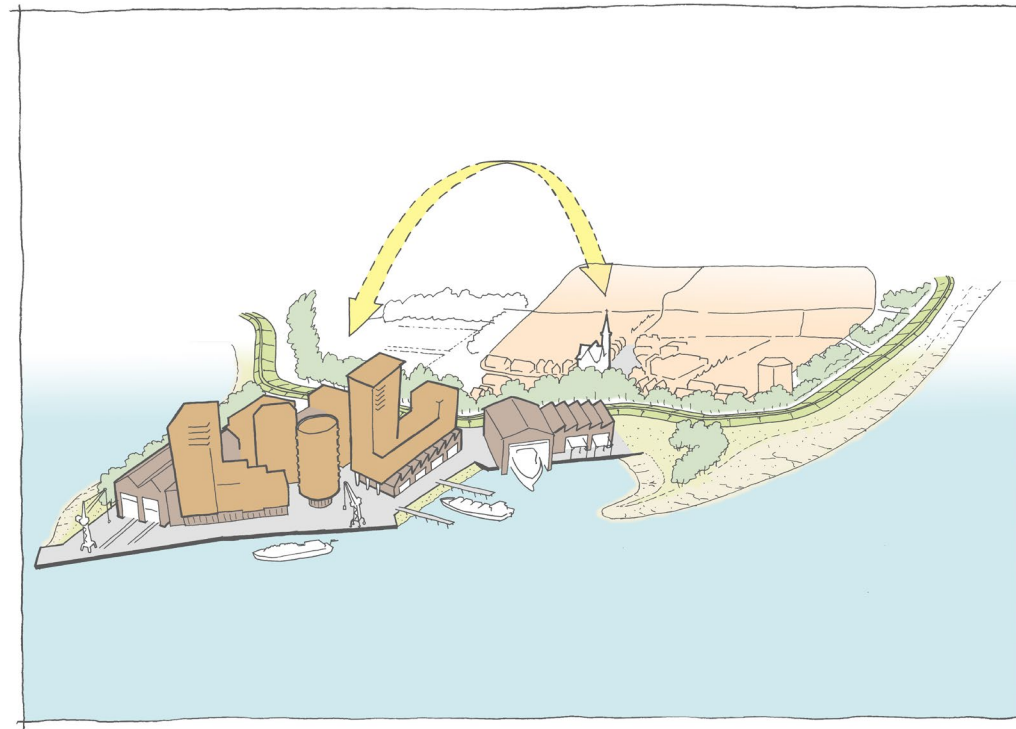
De geneugten van de deltatad: Vancouver als referentie voor een verweven havenlandschap

Bron: Eigen foto

Verweven deltastad

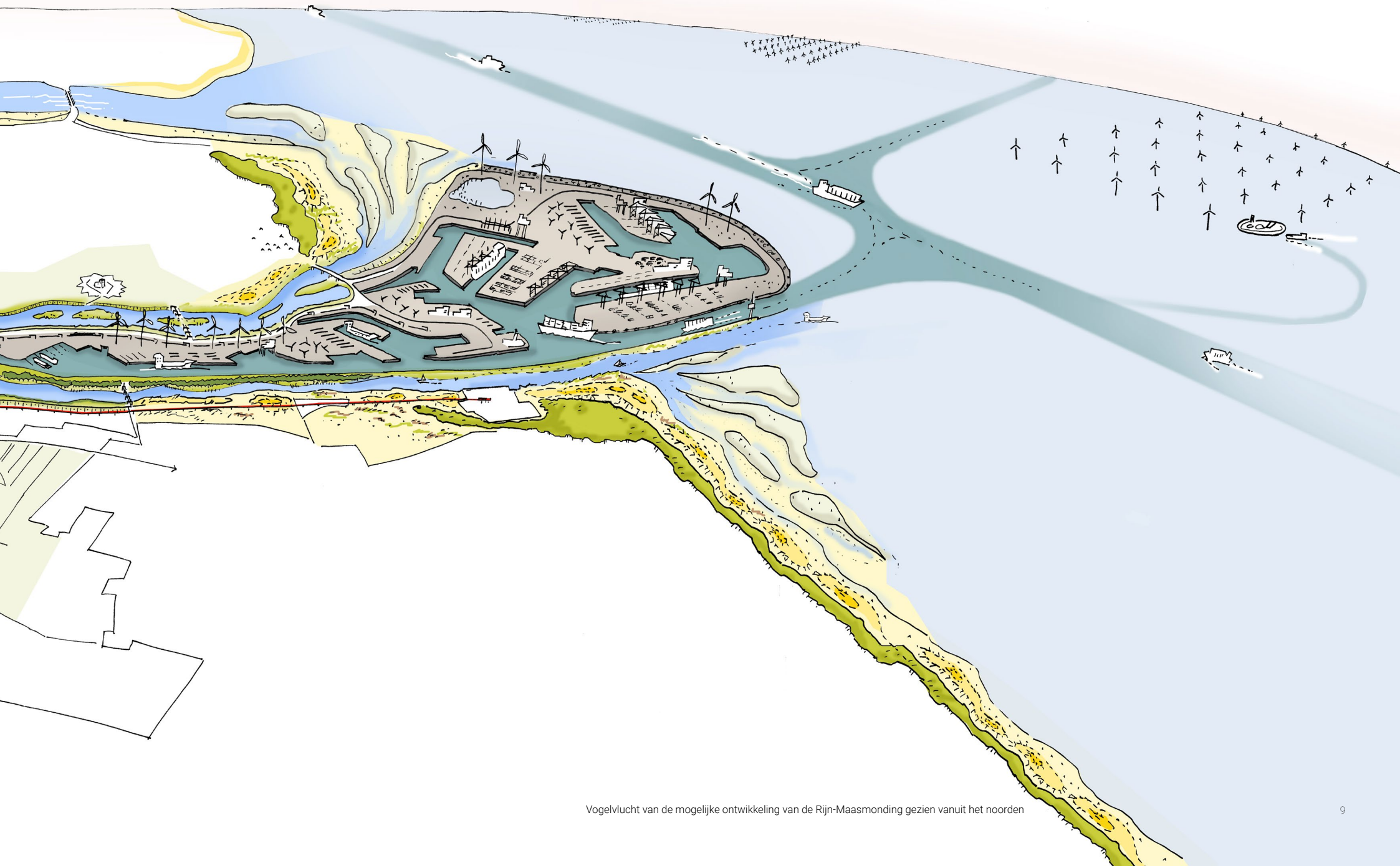
Verder stroomopwaarts is de voor de binnenvaart benodigde vaardiepte veel geringer waardoor een met beperkte baggerinspanning in stand te houden vaargeul in een verder natuurlijke estuariene morfologie volstaat. Hierdoor kan het sediment weer doordringen in het systeem, waarmee met de zeespiegel meestijgende habitats worden opgebouwd die door mens en dier worden gedeeld. Door de vrije ruimte die geleidelijk aan in de veranderende haven ontstaat niet direct vol te programmeren, maar te benutten om het natuurlijke systeem te reactiveren en pilots op te zetten, kan Rotterdam stukje bij beetje weer een echte deltastad worden. Een stad die open staat en ruimte biedt voor nieuwe sociale, economische en natuurlijke processen en impulsen, en die ook de onzekerheden die deze met zich meebrengen niet buitensluit maar omarmt.

Stedenbouwkundig groeimodel

De uit het tweestromenland ontsproten en van hun oorspronkelijke context beroofde woonkernen als Rozenburg, Pernis en Heijplaat kunnen in deze deltastad fungeren als kiemen van een toekomstig, aantrekkelijk woon- en werklandschap. Een dynamisch landschap dat grotendeels al hoog en droog ligt en waarin laaggelegen geulen en eilanden door het beschikbaar blijvende sediment met de zeespiegel mee kunnen blijven groeien. En een veelzijdig landschap met zowel hoogstedelijke woonkwaliteiten als een gevoel van splendid isolation.

Vogelvlucht van de mogelijke ontwikkeling van de Rijn-Maasmond gezien vanuit het noorden

Delta en haven in transitie

Geheel in de geest van Leonard Wijers willen wij dit voorstel ontwerpend verder onderzoeken, en daarbij de verbinding leggen met onder andere het kennisprogramma zeespiegelstijging van het Nationaal Deltaprogramma en het Havenbedrijf Rotterdam. We brengen daarbij eerst met experts de basis op orde, en daarna zullen we met belanghebbenden vanuit het principe dat bodem en water sturend zijn verkennen welke aanvullende (ook door andere teams voorgestelde) ideeën als bouwsteen kunnen fungeren voor de transitie naar een duurzame deltastad.

Sociaal-culturele duiding

Aan dit technisch-beleidsmatige spoor willen wij ook een sociaal-culturele dimensie toevoegen. Het tweestromenland is immers méér dan de optelsom van een aantal maatschappelijke opgaven en functies. Het is een historisch en cultureel gelaagd landschap dat door sociologen, schrijvers, filmmakers en lokale instanties op een zeer verrijkende manier geduid wordt. Naar die verrijking gaan we in een aanvullende werksessie (zie bijgaand schema) op zoek.

